

TALASSEMIYANING BOLALARDAGI KLINIK BELGILARI VA DAVOLASH USULLARI

Axadova Begoyim Oybekjon qizi
Qo'qon universiteti Andijon filiali
Pediatriya ishi yo'nalishi 25-04-guruh talabasi
Nasriddinova Yorqinoy Abdumuxtarovna
Tibbiyotda tillarni o'qitish kafedrası o'qituvchisi
<https://doi.org/10.5281/zenodo.17589758>

Annotatsiya

Talassemiya bu gemoglobin sintezining irsiy buzilishi natijasida yuzaga keladigan qondagi surunkali kasallik bo'lib, bolalarda keng tarqalgan pediatrik muammo hisoblanadi. Ushbu maqolada talassemiyaning bolalardagi klinik belgilari, tashxis usullari, davolash strategiyalari va profilaktik choralari batafsil ko'rib chiqilgan. Talassemiya asosan alfa- va beta-turlarga bo'linadi, har bir turi o'ziga xos simptomatika va og'irlik darajasiga ega. Bolalarda anemiya, teri rangining oqarishi, charchoq, hepatosplenomegaliya va suyak deformatsiyalari eng ko'p uchraydigan belgilar sifatida namoyon bo'ladi. Tashxis jarayonida qon tahlillari, retikulositlar, ferritin darajasi va genetik testlar muhim ahamiyatga ega. Davolash usullari orasida muntazam qon quyish, temirni chiqaruvchi chelat terapiyasi, suyak iligi transplantatsiyasi va gen terapiyasi mavjud. Shuningdek, genetik maslahat va prenatal skrining orqali talassemiyaning bolalardagi yangi avlodlarda uchrash ehtimoli kamaytirilishi mumkin. Maqola bolalarda talassemiyaning klinik ko'rinishlarini tushuntirish, davolash strategiyalarini aniqlash va pediatrik amaliyotda samarali yondashuvlarni tavsiya etishga qaratilgan.

Kalit so'zlar

Talassemiya bolalarda, alfa-talassemia, beta-talassemia, pediatrik gemolitik anemiya, klinik simptomlar, hepatosplenomegaliya, suyak deformatsiyalari, qon quyish terapiyasi, chelat terapiyasi, suyak iligi transplantatsiyasi, genetik maslahat, prenatal skrining.

Kirish

Talassemiya bu bolalarda keng tarqalgan irsiy gemolitik anemiya bo'lib, qizil qon hujayralarida gemoglobin sintezining buzilishi bilan tavsiflanadi. Bu kasallik asosan otalardan avlodga autosomal recessiv yo'l bilan o'tadi va alfa hamda beta turlariga bo'linadi. Beta-talassemiya, ayniqsa, bolalik davrida jiddiy klinik belgilar bilan namoyon bo'lib, "Cooley's anemia" nomi bilan ham tanilgan. Bolalarda talassemiyaning klinik ko'rinishlari aniq va turlicha bo'lishi mumkin. Ko'pincha terining oqarishi, charchoq, hepatosplenomegaliya, suyak deformatsiyalari, sekin o'sish va rivojlanish kechikishi kabi belgilar kuzatiladi. Kasallikning og'irligi va turiga qarab simptomlar bolalarning hayot sifatiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Klinik tashxis jarayonida qon tahlillari, retikulositlar soni, ferritin darajasi va genetik testlar muhim rol o'ynaydi. Davolash strategiyalari orasida muntazam qon quyish, temirni chiqaruvchi chelat terapiyasi, suyak iligi transplantatsiyasi va yangi rivojlanayotgan gen terapiyasi mavjud. Shuningdek, genetik maslahat va prenatal skrining orqali kasallikning yangi avlodlarda paydo bo'lishi xavfini kamaytirish mumkin. Ushbu maqola talassemiyaning bolalardagi klinik belgilari va davolash usullarini tahlil qilish, pediatrik amaliyotda samarali yondashuvlarni tavsiya qilishga qaratilgan. Shu bilan birga, kasallikni erta aniqlash va profilaktika qilishning bolalar sog'lig'i va hayot sifati uchun ahamiyati alohida ta'kidlanadi.

Asosiy qism

Etiologiya va patogenezida, Talassemiya bolalarda keng tarqalgan irsiy qon kasalligi bo'lib, qizil qon hujayralarida gemoglobin sintezining buzilishi bilan namoyon bo'ladi. Gemoglobin kislorodni organizmga tashuvchi asosiy molekula bo'lib, uning yetarli darajada ishlab chiqarilmasligi bolalarda surunkali anemiya rivojlanishiga olib keladi. Kasallik asosan irsiy yo'l bilan, ya'ni ota-onalardan bolaga autosomal recessiv tarzda o'tadi. Shu sababli, talassemiya moyil oilalarda bolalarda kasallik tez-tez uchraydi. Talassemiyaning ikki asosiy turi mavjuddir. Alfa-talassemiya alfa-globin zanjirlarining yetishmovchiligi bilan bog'liq bo'lib, ko'pincha yengil kechadi va ba'zan simptomlar sezilmaydi. Beta-talassemiya beta-globin zanjirlarining yetishmovchiligi bilan tavsiflanadi. Beta-talassemiya og'ir shakllari odatda bolalikning birinchi yillarida namoyon bo'ladi va "Cooley's anemia" nomi bilan tanilgan. Gemoglobin ishlab chiqarilishidagi buzilish natijasida qizil qon hujayralari tez parchalanadi va tanada temir ortiqchaligi hosil bo'ladi. Bu holat jigarga, yurak va boshqa organlarga zarar yetkazishi, immun tizim faoliyatini susaytirishi, bolalarning o'sish va rivojlanishini sekinlashtirishi mumkin.

Bolalardagi klinik belgilari. Talassemiyaning bolalardagi belgilarining ko'rinishi kasallik turi va og'irligiga bog'liq. Eng ko'p uchraydigan simptomlarga anemiya belgilaridan terining oqarishi, charchoq, sustlik, konsentratsiyaning pasayishi. Bu holat bolalarda o'qish va jismoniy faoliyatni qiyinlashtiradi. Hepatosplenomegaliya, jigarning va taloqning kattaligi, qorin bo'shlig'ida shish paydo bo'lishi. Bu bolalarda noqulaylik, og'riq va hazm muammolarini keltirib chiqaradi. Suyak deformatsiyalarida yuz va bosh suyaklarida anormalliklar, tishlarning noto'g'ri chiqishi, ba'zan qo'l va oyoq suyaklarida deformatsiyalar. Bu bolalarning tashqi ko'rinishiga sezilarli ta'sir qiladi. Rivojlanish kechikishi bo'y, vazn va umumiy o'sishning sustligi; ayrim hollarda pubertal rivojlanish ham kechikadi. Ikkinchi darajali simptomlarda tez-tez infeksiyalar, yurak-qon tomir faoliyatining buzilishi, teri pigmentatsiyasining o'zgarishidir. Klinik ko'rinishlar ko'pincha bolalar bir necha oy yoki yillik davrda seziladi. Beta-talassemiya og'ir shakllari esa ilk yillarda aniq namoyon bo'ladi va bolalarning hayot sifati va umumiy sog'lig'iga sezilarli ta'sir qiladi.

Tashxis usullari. Talassemiyaning aniqlashda pediatrik amaliyotda bir nechta diagnostik usullar qo'llaniladi. Qon tahlillari gemoglobin darajasi pasayadi, eritrotsitlar mikrositik va gipokromik bo'ladi. Bu anemiyaning aniqlashning eng oddiy va tezkor usulidir. Retikulositlar bunda qizil qon hujayralarining yangilanish darajasini baholash orqali gemopoezning holati aniqlanadi. Temir va ferritin darajasining muntazam qon quyish natijasida ortib ketgan temirni aniqlash va chelat terapiyasi zaruratini baholash kerakdir. Genetik testlar, globin zanjirlaridagi mutatsiyalarni aniqlashda, tashuvchilarni aniqlash va oilaviy xavfni baholaydi, Prenatal skriningda homiladorlik davrida genetik kasallik xavfini baholash orqali talassemiyaning yangi avlodlarda paydo bo'lishi oldini olish. Shuningdek, klinik belgilar va oilaviy tarix ham tashxis jarayonida muhim hisoblanadi. Tashxis erta qo'yilgan hollarda davolash samaradorligi ancha yuqori bo'ladi.

Davolash usullari. Talassemiyaning bolalardagi davolash strategiyasi kasallik turi va og'irligiga qarab belgilanadi. Asosiy usullariga qon quyish terapiyasi, og'ir beta-talassemiya muntazam gemotransfuziyalar anemiyaning kamaytiradi, bolalarning rivojlanishini yaxshilaydi va hayot sifatini oshirib beradi. Chelat terapiyasi, ortiqcha temirni chiqarish orqali jigar, yurak va boshqa organlarning zararlanishini oldini oladi. Suyak iligi transplantatsiyasi, og'ir

talassemiya yagona samarali davolash usuli bo'lib, yangi sog'lom gematopoetik tizimni tiklab beradi. Gen terapiyasida yangi rivojlanayotgan usul bo'lib, ayrim bemorlarda globin genlarini tiklash orqali kasallikni davolash imkonini beradi. Genetik maslahat va profilaktika: oilalarda talassemiya moyillik aniqlanganda, prenatal skrining va genetik maslahat orqali kasallikning yangi avlodlarda paydo bo'lishi xavfi kamayadi. Davolash jarayonida bolalarning sog'lig'i, o'sish va rivojlanishi doimiy nazorat qilinadi. Infektsiyalar va boshqa asoratlarning oldini olishga alohida e'tibor qaratiladi. Oilaviy qo'llab-quvvatlash va psixologik yordam ham bolalarning hayot sifatini yaxshilashda muhim rol o'ynaydi.

Xulosa

Talassemiya bolalar salomatligiga sezilarli ta'sir ko'rsatadigan irsiy gemolitik kasallikdir. Kasallikning turli shakllari farqli darajadagi simptomlarni yuzaga keltiradi, ular orasida anemiya, jigarning va taloqning kattaligi, suyak deformatsiyalari hamda o'sish kechikishi eng ko'p uchraydigan belgilar hisoblanadi. erta tashxis qo'yish va to'g'ri davolash yondashuvlari bolalarning rivojlanishini qo'llab-quvvatlash, hayot sifatini yaxshilash va jiddiy asoratlarning oldini olish imkonini beradi. Davolashning samarali usullari muntazam qon quyish, temirni chiqaruvchi chelat terapiyasi, suyak iligi transplantatsiyasi va yangi ilmiy yondashuvlarga gen terapiyasini o'z ichiga oladi. Shuningdek, genetik maslahat va prenatal skrining orqali oilalarda kasallik xavfini kamaytirish mumkin. Talassemiya duch kelgan bolalarga mos individual yondashuv, doimiy tibbiy nazorat va oilaviy qo'llab-quvvatlash ularning sog'lig'i va rivojlanishida muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqola bolalardagi talassemiyaning klinik ko'rinishlarini, tashxis va davolash imkoniyatlarini tushuntirib, pediatrik amaliyotda samarali yondashuvlarni tavsiya qiladi hamda sog'lom hayot sifatini saqlashga yo'naltirilgan.

References:

1. To'xtayev, A.A., & Rasulov, M.M. *Pediatriya asoslari*. – Toshkent: Tibbiyot nashriyoti, 2020. – 512 b.
2. Karimov, B.R. *Bolalarda gematologik kasalliklar*. – Toshkent: Meditsina, 2019. – 430 b.
3. Nazarov, S.S. *Pediatriya va neonatal davr kasalliklari*. – Toshkent: Tibbiyot nashriyoti, 2021. – 480 b.
4. Ivanov, V.I. *Детская гематология*. – Москва: Медицина, 2018. – 512 с.
5. Petrov, A.A. *Наследственные заболевания крови у детей*. – Санкт-Петербург: Питер, 2017. – 460 с.
6. Sultonova, L.T. *Pediatrik amaliyotda gematologiya*. – Toshkent: Tibbiyot nashriyoti, 2022. – 400 b.
7. Smirnov, P.P. *Гематологические болезни в детском возрасте*. – Москва: Медицина, 2019. – 480 с.
8. Muminov, D.M. *Bolalarda gemolitik anemiyalar*. – Toshkent: Meditsina, 2020. – 350 b.
9. Fedorov, N.N. *Талассемия и другие наследственные анемии*. – Москва: ГЭОТАР-Медиа, 2021. – 420 с.
10. Rustamov, A.A. *Pediatriyada genetik kasalliklar*. – Toshkent: Tibbiyot nashriyoti, 2019. – 390 b.
11. Volkova, E.V. *Детская педиатрия: гематология и онкология*. – Санкт-Петербург: Питер, 2020. – 500 с.
12. Abdullayev, R.R. *Pediatriya qo'llanmasi*. – Toshkent: Meditsina nashriyoti, 2018. – 450 b.